

Mun landsbyggðin missa af þekkingarsamfélaginu?

**Rannsókn- og fræðasetur
Háskóla Íslands á Austurlandi,
Egilsstöðum**

Lilja Mósesdóttir

Þekkingarsamfélagið

□ Þekkingarhagkerfi

- söfnun, úrvinnsla og miðlun upplýsinga með tiltækri tækni og þekkingu ein helsta uppspretta hagvaxtar
- vöxtur þjónustugeirans
- fjölgun þekkingarstarfa
- sveigjanleg fyrirtæki og aukið samstarf milli fyrirtækja

□ Þekkingarsamfélag

- Markmið ESB (Lisabon 2000) að færa aðildarlöndin í átt "...að samkeppnishæfu þekkingarsamfélagi, sem getur haldið uppi hagvexti, skapað fleiri og betri störf og tryggt félagslegt jafnvægi".

Aukinn ójöfnuður

- Aukinn landfræðilegur munur:
  - störf í hefðbundnum atvinnugreinum lögð niður í dreifbýli
  - störf í þjónustugeiranum sköpuð í og við þéttbýlisvæði
- Vaxandi munur milli starfsstétta:
  - ófaglærð störf flutt til lágláunalanda og aukin samkeppni við innflytjendur um ófaglærð störf
  - fleiri og hærra launuð þekkingarstörf vegna framleiðniauknar

Störf tapast aðeins á landsbyggðinni

Breytingar á fjölda starfandi eftir atvinnugreinum og svæðum

	1997-2007	
	Höfuðb.	Landsb.
Allar atvinnugreinar	31100	3700
Landbúnaður og fiskveiðar	200	-1900
Framleiðslustarfsemi	3600	-3200
Þjónustustarfsemi	27300	8800

Heimild: Unnið upp úr gögnum Hagstofu Íslands (2008)

Störfum fjölgar hraðar á höfuðborgarsvæðinu

Starfandi eftir atvinnugreinum og svæðum (%)

%	1997		2007	
	Höfuðb.	Landsb.	Höfuðb.	Landsb.
Allar atvinnugreinar	60	40	66	34
Landbúnaður og fiskveiðar	15	85	19	81
Framleiðslustarfsemi	49	51	59	41
Þjónustustarfsemi	70	30	72	28

Heimild: Unnið upp úr gögnum Hagstofu Íslands (2008)

Ef landsbyggðin hefði haldið 40% af heildarfjölda starfandi árið 2007, þá hefði starfandi á landsbyggðinni fjölgað um **10.600** í stað **3.700**

Þekkingarstörf á höfuðborgarsvæðinu

Starfandi eftir starfsstéttum og svæðum (%)

	2007	
	Höfuðb.	Landsb.
Allar starfsstéttir	65,9	34,1
1. Stjórnendur og embættismenn	72,6	27,4
2. Sérfræðingar	79,8	20,2
3. Sérmenntað starfsfólk	69,2	30,8
4. Skrifstofufólk	72,9	27,1
5. Þjónustu- og verslunarfólk	66,0	34,0 ↑
6. Bændur og fiskimenn	11,1	88,9
7. Sérhæft iðnaðarstarfsfólk	61,4	38,6
8. Véla- og vélgæslufólk	46,2	53,8 ↑
9. Ósérhæft starfsfólk	53,6	46,4

Heimild: Unnið upp úr vinnumarkaðsgögnum Hagstofu Íslands (2008)

Vantar sérfræðistörf á landsbyggðina

Starfandi eftir starfsstéttum á landsbyggðinni (%)

Ístarf95, 2 stafir	Landsbyggðin 2007
1. Stjórnendur og embættismenn	27,4 ↓
Kjörnir fulltrúar og æðstu embættismenn	25,0
Forstjórar og stjórnendur stærri fyrirtækja og stofnana	25,9
Framkvæmdastjórar og forstöðumenn lítilla fyrirtækja og stofnana	31,3
2. Sérfræðingar	20,2 ↓
Sérfræðingar í eðlis, verk- og stærðfræði	10,2
Sérfræðingar í náttúruvísindum og heilbrigðisgreinum	23,2
Kennarar og uppeldisfræðingar	34,9
Aðrir sérfræðingar (viðskiptafræðingar, lögfræðingar, sálfræðingar)	12,4
3. Sérmenntað starfsfólk	30,8 ↓
Tæknar í raunvísindum og verkfræði	21,3
Tæknar í náttúruvísindum og heilbrigðisgreinum	43,8
Leiðbeinendur og þjálfarar	36,0
Aðrir tæknar og sérmenntað starfsfólk	22,2
4. Skrifstofufólk	27,1 ↓
Almennt skrifstofufólk	25,4
Skrifstofufólk við afgreiðslu	28,8

Þekkingarsamfélag á landsbyggðinni ?

- **Þróun þekkingarsamfélags á landsbyggðinni í “kreppu” - ekki ljóst hvort sjúklingi muni batna eða versna!**
  - Störfum fjölgar hraðar á höfuðborgarsvæðinu
  - Störfum í hefðbundnum atvinnugreinum fækkar á landsbyggðinni
  - Þekkingarstörf hafa fyrst og fremst orðið til á höfuðborgarsvæðinu
- Á Norðurlöndunum hefur atvinnusköpun verið mest á jaðarsvæðum, þar sem eru UT fyrirtæki og háskólar
- Sérhæfing á sviðum þar sem eru vaxtarmöguleikar (ekki sérstöðu)
- Náið samstarf **sveitarfélaga** og fyrirtækja
  - Á Íslandi eru sveitarfélögin látin keppa of mikið innbyrðis og við höfuðborgarsvæðið.

Þekkinguna á landsbyggðina

- OECD og ESB leggja áherslu á byggingu háskóla til að tryggja svæðisbundna þróun.
  - flytja þekkingu inn og út af svæðinu
  - auka samkeppnishæfni fyrirtækja og samfélaga
  - draga úr þörf landsbyggðarinnar fyrir "innflutta" sérfræðinga (frá Rvk)
- 14.719 nemendur skráðir í háskólanám (dagskóla) árið 2007
  - 91% (13.344) háskólanema í Reykjavík
  - 9% (1.375) háskólanema á landsbyggðinni
- 116.812 (37%) landsmanna á landsbyggðinni árið 2007
  - 37% (6.460) háskólanema á landsbyggðinni – um 1.615 kennarastöður
  - 5% (736) háskólanema á Austurlandi – um 185 kennarastöður = **370 STÖRF**

Fræðasetur HÍ á Austurlandi, Egilsstöðum

- **Fyrsta fræðasetur HÍ á sviði félagsvísinda sem staðsett er á landsbyggðinni.**
  - Starfsemin hófst 1. janúar 2008
  - Starfsfólk: dr. Lilja Mósesdóttir og Tinna K. Halldórsdóttir
  - Aðsetur: Þekkingarsetrið á Egilsstöðum ehf.
- **Hlutverk setursins er að efla rannsóknna- og fræðastarf HÍ á Austurlandi með rannsóknum á samfélagsþróun í staðbundnu og alþjóðlegu samhengi.**
  - Þverfræðileg verkefni á sviði atvinnu-, byggða- og velferðarmála.
  - Háskólakennsla á Austurlandi og alþjóðlegar ráðstefnur og námskeið.
  - Þátttaka í alþjóðlegum rannsóknaverkefnum

Alþjóðlegt rannsóknarverkefni

- *Meta-analysis of gender and science research* (Greining á kenningarlegum og heimspekilegum forsendum rannsókna á vísindum og félagslegu kyni)
  - Framkvæmdastjórn ESB (samkeppnissjóður) styrkir verkefnið og er upphæð styrksins 230 milljónir.
  - Verkefnið er vistað í Rannsókn- og fræðasetri Háskóla Íslands á Austurlandi, Egilsstöðum
  - Samstarf 13 háskóla og rannsóknastofnana í Evrópu